

Saksframlegg

Utv.saksnr	Utvalg	Møtedato
55/16	Formannskapet	18.05.2016

Vurdering av flytting av Søgne bygdemuseum

Rådmannens forslag til vedtak:

Flytting av Søgne bygdemuseum utsettes til fordelingen av kulturaktiviteter mellom nytt skolesenter og Søgne gamle prestegård er nærmere avklart.

Bakgrunn for saken:

Formannskaper vil ha fremlagt en politisk sak for å kunne vurdere om og eventuelt når det er ønskelig å flytte museet på Lunde til Søgne gamle prestegård. I økonomiplanarbeidet 2015 ble det ikke funnet rom til å prioritere en slik flytting. En halv million som var tiltenkt seiltak over uteamfiet ble omdisponert til museumsfond. Kommunalsjef Tofte orienterte Formannskapet i møte 16.3.16 om teknisk tilstand ved Bygdemuseet. I protokoll er følgende notert: «*Det vises til budsjettvedtak for oppfølging – vedtatt i kommunestyre 17.12.15 – nødvendige tiltak ved Bygdemuseet på Lunde vurderes opp mot midler som er avsatt til rehabilitering av kommunale bygg.*»

En flytting av bygningene til Søgne bygdemuseum har vært på den politiske agenda i mange år. Det er viktig å få en avklaring hvordan kommunen sikrer museet fremover. Bygningen er i forfall og vil ha behov for betydelig restaurering, uavhengig av plassering, de nærmeste årene. Hvis ikke dette blir gjort vil forfallet eskalere og påføre kommunen ennå større utgifter i fremtiden. Som eier av byggene og gjenstandene i samlingene har kommunen en forpliktelse til å ivareta disse. Selv om bygningen per dags dato ikke er fredet vil fylkeskonservatoren/ riksantikvaren ikke tillate rivning og vil kunne pålegge kommunen tiltak hvis forfallet fortsetter. Når det gjelder gjenstandene har vi i tillegg til de moralske forpliktelsene i forhold til å ta vare på disse for ettertiden også forpliktelser i forhold til internasjonale regler og retningslinjer for museale samlinger (ICOM).

Flytting av Søgne bygdemuseum er omtalt i kulturplanen fra 2007 som et viktig tiltak innenfor det kulturhistoriske feltet. Her er også opprettelsen av et Bjørnson infosenter og digital registrering av kulturhistoriske gjenstander omtalt. En digital registrering av kulturhistoriske gjenstander er påbegynt og arbeidet med et Bjørnson infosenter er i oppstartsfasen.

Saksutredning:

Fylkeskonservatoren uttaler i forbindelse med vurdering av bygningenes tekniske tilstand at han ikke har innvendinger mot flytting og understreker spesielt hovedbygningens store kulturhistoriske verdi både lokalt og regionalt. I deres uttalelse står det blant annet:

«*Fylkeskonservatoren vurderer bygningssamlingen ved Søgne bygdemuseum til å ha høy*

lokalhistorisk verdi. Samlet utgjør bygningene en helhet, og er en kilde til kunnskap og opplevelse av det gamle bondesamfunnet i Søgne for dagens og fremtidens generasjoner. Vi ser det som viktig at alle bygningene inngår i et mulig fremtidig friluftsmuseum i tilknytning til Søgne gamle prestegård. Fylkeskonservatoren vil særlig fremholde viktigheten av at hovedbygningen (våningshuset) fra Leire blir forsvarlig tatt vare på for ettertiden. Den kulturhistoriske verdien av denne bygningen vurderes å være høy, også ut over det rent lokalhistoriske. Ved sin autenticitet som våningshus, med antatt oppførelse på 1700-tallet, tillegges den også å ha regional verdi.»

Søgne historielag er en viktig samarbeidspart i forhold til Søgne bygdemuseum og forvaltning av Søgnes historie. Historielaget har siden Søgne bygdemuseum ble opprettet bistått med gjenstandsinnnsamling, bevaring og formidling. De støtter en flytting av bygningene og gir følgende begrunnelse for dette:

- Museet, kvern og stabbur vil inngå som en helhet i kultursenteret, og dermed forsterke og levendegjøre Søgnes historiske verdi.
- Vi kan få en felles tilsyns- og vaktmestertjeneste med resten av områdets bygninger, dvs. bedre utnytting av ressurser.
- Museet ligger i dag bortgjemt og er lite besøkt. Det er for lite og for statisk til at det kan ha tilstrekkelig attraksjonsverdi.
- En kan ha felles åpningstid med Gamlekirka, utstillinger og andre arrangementer som samler folk.
- Et tilleggsargument: Ved flytting bort fra Lunde, vil en frigjøre areal til parkeringsplass for besøkende til Hovedkirka og Heimklang. Som kjent er det ofte prekære parkeringsproblemer der i dag.

Søgne bygdemuseum

Søgne bygdemuseum har hatt sin nåværende plassering på Lunde siden 1913 da bygningene ble flyttet dit fra Leire. I tillegg til bygningene har også bygdemuseet en samling på over 800 kulturhistoriske gjenstander som er samlet inn siden oppstarten. Disse spenner fra tidlig bondesamfunn til industrihistorie fra nyere tid. De fleste gjenstandene er flyttet fra bygningene på Lunde for registrering og bevaring. For en vurdering av bygningenes kulturhistoriske verdi henviser jeg til fylkeskonservatorens vurdering. Forvaltningen av samlingen og bygningene skjer i nært samarbeid med Søgne historielag.

Selv om de fleste Søgnefolk kjenner til Søgne bygdemuseum er det nok ikke mange turister og andre besøkende til kommunen som gjør det. Mye på grunn av plasseringen som vanskeliggjør faste åpningstider og en fornuftig formidling. Ved en flytting til området ved Kultursenteret Søgne gamle prestegård vil bygdetunet blir mer tilgjengelig og det vil skape mulighet for flere aktiviteter og en bedre formidling. Det vil også være gevinster i forhold til forvaltning og vedlikehold av både bygg og gjenstander.

Kultursenteret Søgne gamle prestegård

Søgne gamle prestegård er i seg selv et betydelig kulturminne som rommer mye historie helt fra førhistorisk tid og fram til våre dager. I nær tilknytning til kultursenteret ligger bygdas viktigste kulturminne, Søgne gamle kirke, samt spennende kulturlandskap og en bygdeborg. Kommunens kulturkompetanse er lokalisert her, og flere frivillige organisasjoner og kulturinteresserte personer har tilhørighet til stedet.

Kultursenteret har flere faste historiske utstillinger og aktiviteter tilknyttet disse.

Solutstillingen, og aktiviteter rundt denne, viser hvordan de første menneskene kom hit og levde. Landbruksutstillingen forteller om arbeid og virke i bondesamfunnet. Bjørnsøns tilknytning til Søgne og hans bidrag i nasjonsbyggingen formidles gjennom omvisninger og informasjonsmateriell. Krigshistorien vises i forbindelse med miniubåten Biber. Det er også

under planlegging en kysthistorisk utstilling i samarbeid med Søgne kystlag og Søgne historielag. I tillegg til utstillinger og aktiviteter arrangerer flere frivillige organisasjoner foredrag og samlinger med kulturhistorie som tema.

Utvikling av kultursenteret Søgne gamle prestegård

Området rundt Kultursenteret Søgne gamle prestegård har et stort uutnyttet potensiale til formidling og bevaring av kommunens historie. Det er et stort behov, og et stort potensiale, i å tenke helhetlig rundt ivaretagelse og formidling av Søgnes kulturhistorie. Det går på vedlikehold, registrering, tilgjengeliggjøring og formidling. Samtidig som dette vil være viktig for kommunens egne innbyggere vil det også være et stort potensiale i forhold til turisme. Vi kan utnytte potensiale som ligger her ved å samle dette i et lokalhistorisk senter. Ved å opprette et lokalhistorisk senter vil man samle kunnskap og kompetanse rundt kommunens historie og formidling av denne. En slik samling av utstillinger og kompetanse vil ha en magneteffekt som vil trekke til seg turister og andre historieinteresserte. Samtidig vil det være et godt utgangspunkt for formidling til kommunens barn og unge gjennom aktiviteter osv. Et lokalhistorisk senter kan bestå av følgende hovedelement:

Sol utstillingen (steinalderutstilling): Forteller historien om hvordan Norge ble befolket etter siste istid og hvordan menneskene på den tiden levde. I tillegg er området godt egnet til aktiviteter knyttet til steinalder som f.eks. koking i kokegrop, lage økser osv. Dette er aktiviteter som allerede tilbys både gjennom fylkeskommunen og kommunen.

Bygdetunet fra Søgne bygdemuseum: Bygninger og gjenstander forteller historien om hvordan mennesker levde i det gamle bondesamfunnet. I tillegg til å formidle dagliglivet gjennom gjenstander og bygninger kan det tilbys aktiviteter som tradisjonell matlaging, håndverk og historiefortelling.

Landbrukshistorisk samling: Forteller historien om hvordan landbruket oppstod og utviklet seg. Her vil vi også kunne fortelle historien til Landbruksskolen. Aktiviteter tilknyttet dette kan f.eks. være praktisk bruk av gamle redskap, dyrking av historiske planter osv.

Kysthistorisk samling: Forteller historien om livet ved kysten. Fra hverdagsliv med fiske og losvirksomhet til kapervirksomhet og båtbyggeri. Aktiviteter knyttet til dette kan være produksjon av redskaper osv.

Bjørnson infosenter: Forteller om Peder og Bjørnstjerne Bjørnsons liv og virke i Søgne. Samtidig kan historien om nasjonsbyggingen fortelles med bakgrunn i disse personene. Bjørnstjerne Bjørnson hadde også et sterkt internasjonalt engasjement som kan knyttes opp mot moderne tema som krig, flyktninger, fattigdom osv.

Miniubåten Biber: Krigshistorisk samling bygd opp rundt miniubåten Biber. Med Biber ubåten som midtpunkt kan vi fortelle historien om 2. verdenskrig i Søgne. Vi kan fortelle om kystfortet på Helgøya og befestningene på Lastad og Braneset og om de lokale motstandskampen.

Lokalhistorisk kompetansesenter: Senteret vil samle materielle og immaterielle kulturminner. Senteret vil ha ansvar for registrering og forvaltning av disse minnene. Et lokalhistorisk bibliotek kan også være en del av dette senteret. Senteret vil i stor grad bli drevet på dugnad av frivillige og vil være et samlingssted for historieinteresserte.

Bygdetunet fra Lunde, hvis det flyttes, vil ha en viktig plass i utviklingen av kultursenteret Søgne gamle prestegård. Flytting av bygdetunet vil ha mange positive effekter. Dagens plassering har store utfordringer når det gjelder besøkende. I dag har Søgne bygdemuseum ingen faste åpningstider. Dette hovedsakelig fordi det er ressurskrevende å ha folk tilstede for å holde det åpent. Ved en flytting til Kultursenteret vil det være mulig å få til ordninger som gjør museet tilgjengelig i Kultursenterets ordinære åpningstid.

En plassering på Søgnetunet vil være besparende også når det gjelder ettersyn og vedlikehold. På nåværende plassering har bygningene forfalt. Dette har også satt enkelte kulturhistoriske gjenstander som er plassert i bygget i fare. Plassering ved Kultursenteret vil innebære daglig ettersyn og fortløpende vedlikehold som vil stoppe forfallet. Bygdetunet vil kunne være en viktig del av det lokalhistoriske senteret som er beskrevet over og nytte godt av den

tilretteleggingen som vil bli gjort i forhold til frivillig innsats. Mye av vedlikehold og formidling vil bli utført av frivillige.

Eventuell flytting av kverna til Repstadsaga

Det er nylig kommet opp et ønske om å flytte kverna som er en del av Søgne bygdemuseum til området rundt Repstadsaga. Søgne historielag er i gang med en restaurering av den gamle vannsaga nord for bebyggelsen på Repstad. Målet er å få den i drift slik at det kan produseres tømmer der ved hjelp av vannkraft.

I tillegg til vannsaga har det stått flere kverner i bekken som driver saga. Historielaget ønsker å få på plass og i drift en kvern til maling av korn. På denne måten kan det på levende vis formidles hvordan vannkraft ble brukt før det ble produsert strøm. Målgruppen er barn og unge, turister samt andre historieinteresserte.

Et alternativ som er nevnt er å flytte kverna fra Lunde hit. Fordelen med dette vil være at kverna kan komme i drift, noe som vil være vanskelig å få til ved på Søgnetunet. Den vil også da bli plassert i et mer naturlig og riktig miljø. Kverna er en bekkekvern som var i bruk i bekker som den ved Repstad. Dette alternativet er ennå ikke diskutert med fylkeskonservatoren som i sin uttalelse angående Søgne bygdemuseum anbefaler å holde bygningsmassen samlet.

Kostnader

En ekstern byggmester har utarbeidet en rapport som gir et estimat på renovering og flytting av bygdetunet på Lunde. Renovering og flytting til Søgnetunet er estimert til 1,5 millioner uten mva. Dette inkluderer ikke grunnmur på ny plassering og eventuelle andre tilrettelegging der. Vi beregner det til 0,5 millioner eks mva.

En flytting av bygdetunet på Lunde vil frigi arealer til alternativ bruk. Det er stort behov for parkeringsplasser i tilknytning til Søgne hovedkirke. Bruk av arealene til bygdetunet vil kunne medføre besparelser i forhold til etablering av disse parkeringsplassene.

Enhetsleders merknader:

Enhetsleder for kultur anbefaler en flytting av bygningene på Søgne bygdemuseum fra sin nåværende plassering. Hovedbygning og stabbur flyttes til Søgnetunet og det gjøres en vurdering, sammen med fylkeskonservatoren, om kvernhuset flyttes til området ved Repstadsaga. Bygningene forfaller på nåværende plassering og en omfattende restaurering vil måtte gjennomføres i nær fremtid uavhengig av plassering. Den nåværende plassering er utfordrende i forhold til tilgjengeliggjøring/formidling og oppsyn/vedlikehold. En flytting av bygningene vil sette bygningene inn i en historisk sammenheng og gjøre formidling og forvaltning bedre og mindre ressurskrevende.

Kultursenteret Søgne gamle prestegård har i dag stor aktivitet i forhold til formidling av Søgnes historie. Solutstillingen, og aktiviteter rundt denne, viser hvordan de første menneskene kom hit og levde. Landbruksutstillingen forteller om arbeid og virke i bondesamfunnet. Bjørnsøns tilknytning til Søgne og hans bidrag i nasjonsbyggingen formidles gjennom omvisninger og informasjonsmateriell. Krigshistorien vises i forbindelse med miniubåten Biber. I tillegg arrangerer frivillige organisasjoner foredrag og samlinger med kulturhistorie som tema.

Bygningene til Søgne bygdemuseum vil gi kultursenteret muligheten til å utvikle det kulturhistoriske feltet. Kultursenteret vil kunne gi en levende og helhetlig formidling av Søgnes historie fra steinalder til nåtid.

En flytting vil også frigjøre arealer ved Søgne hovedkirke til annen bruk. Hvordan disse arealene best kan utnyttes er det andre som må ta stilling til.

Enhetsleder kultur kan ikke se noen alternativ bruk av midlene som bedre vil bidra til utviklingen av kultursenteret Søgne gamle prestegård.

Rådmannens merknader:

Rådmannen finner det ikke tilrådelig å anbefale en flytting av bygningene med de anslåtte kostnader, før en langsiktig organisering av kulturtilbudet på henholdsvis Tangvall og SGP er bestemt.

Vedlegg

- 1 Kostnadsoverslag for flytting av bygninger - Søgne bygdemuseum

24-2-2015

Søgne bygdemuseum.

Viser til befaring på museet i beg.av februar. Vi har vurdert å demontere 2.etg. og transportere 1.etg. med kranbil.

Kvernhus og bu kan transporteres med kranbil. Vi har vært i kontakt med T.M.Hansen og fått priser på flytting. Det er med i overslaget.

Kostnadsoverslaget er basert på dem.av bygning, merking, flytting, oppsetting og restaurering på ny tomt. Malerarbeidet er med i overslaget. Nye murer er ikke med i overslaget.

Vi har beregnet en kostnad på ca kr 1 500 000,- ex. mva.

Vi har laget et mer detaljert oppsett hvis det er av intr. Å jobbe videre med prosjektet.

Restaurering av bygningen på plassen har vi anslått en kostnad på kr 380 000,-

Vi har også et detaljert oppsett på dette om det blir aktuelt å arbeide videre med denne løsningen.

Ser fram til et videre samarbeid.

Mvh

Alf Rune Vrålstad
4525 KONSMO